

Hevko Igor Vasilievich. Formation of the bases of professional pedagogical activity in the professional training of the teacher of technology. *Journal of Education, Health and Sport*. 2017;7(3):716-725. eISSN 2391-8306. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.843553>
<http://ojs.ukw.edu.pl/index.php/johs/article/view/4702>

The journal has had 7 points in Ministry of Science and Higher Education parametric evaluation. Part B item 1223 (26.01.2017).
1223 Journal of Education, Health and Sport eISSN 2391-8306 7

© The Author(s) 2017;

This article is published with open access at Licensee Open Journal Systems of Kazimierz Wielki University in Bydgoszcz, Poland
Open Access. This article is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Noncommercial License which permits any noncommercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author(s) and source are credited. This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

This is an open access article licensed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits unrestricted, non commercial use, distribution and reproduction in any medium, provided the work is properly cited.

The authors declare that there is no conflict of interests regarding the publication of this paper.

Received: 27.03.2017. Revised 28.03.2017. Accepted: 29.03.2017.

FORMATION OF THE BASES OF PROFESSIONAL PEDAGOGICAL ACTIVITY IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF THE TEACHER OF TECHNOLOGY

Igor Vasilievich Hevko

Ternopil National Pedagogical University Volodymyr Hnatyuk

PhD, Associate Professor

Abstract

The article analyzes the scientific and pedagogical literature of the problem of professional competence of the modern technology teacher and defines the foundations for the formation of professional pedagogical activity in the vocational training of technology teachers. The experience of leading European scientists in the development of the concept of professionally pedagogical activity is considered. The main components of the competence of the training of future teachers of technology for the general education school are determined.

Keywords: professional pedagogical activity, technology teacher, professionalism, professional identification, professional, vocational training.

**ФОРМИРОВАНИЕ ОСНОВ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКУЮ
ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЯ
ТЕХНОЛОГИИ**

Игорь Васильевич Гевко

**Тернопольский национальный педагогический
университет имени Владимира Гнатюка**

кандидат педагогических наук, доцент

Реферат

В статье проведен анализ научно-педагогической литературы проблемы профессиональной компетентности современного учителя технологии и определены основы формирования профессиональной педагогической деятельности в профессиональной подготовке учителей технологий. Рассмотрен опыт ведущих европейских ученых в разработке понятия профессионально педагогическая деятельность. Определены основные компоненты компетентностей подготовки будущих учителей технологий для общеобразовательной школы.

Ключевые слова: профессиональная педагогическая деятельность, учитель технологий, профессионализм, профессиональная идентификация, профессионал, профессиональная подготовка.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Ігор Васильович Гевко

**Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володири Гнатюка**

кандидат педагогічних наук, доцент

Реферат

У статті здійснений аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми професійної компетентності сучасного вчителя технологій та визначені основи формування професійної педагогічної діяльності у фаховій підготовці вчителів технологій. Розглянуто досвід провідних європейських вчених щодо визначення професійно педагогічної діяльності. Визначені основні компоненти компетентності підготовки майбутнього учителя технологій для загальноосвітньої школи.

Ключові слова: професійна педагогічна діяльність, учитель технологій, професіоналізм, професійна ідентифікація, професіонал, професійна підготовка

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У сучасний період розвитку України відбувається становлення нової системи освіти, що орієнтована на входження країни у світовий освітній простір. Освіта є основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорукою майбутнього України. Цей процес супроводжується розвитком педагогічної теорії та освітньої практики, проходить пошук нових різних варіантів змісту освіти, використання можливостей сучасної дидактики з метою підвищення ефективності функціонування педагогічних структур.

Для здійснення педагогічної діяльності на досить високому рівні, учитель повинен бути професіоналом. Його компетентність визначається професійними знаннями і вміннями, з одного боку, і професійною позицією, психологічними якостями - з іншого.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Методологічні основи профорієнтації (поняття, зміст, принципи, форми і методи) розглянуті в працях Є.М.Павлютенкова, С.М.Чістяковой, Є.А.Климова.

Підготовка вчителя трудового навчання розглядається в роботах В. Д. Симоненко, Д.О.Тхоржевского, Ю.Л.Хотунцева і ін.

Потенціал фахівця може бути виявлено у його основних професійнообумовлених структурах особистості, діяльності, спілкування. Сформованість яких буде характеризувати той чи інший рівень його професіоналізму. Аналіз результатів досліджень В. В. Борисова, В. М. Вакуленко, В. М. Гриньовой, Н. В. Гузій, Б. С. Гершунського, М. Б. Євтуха, Л. Л. Макаренко, В. О. Сластьоніна, А. Ю. Цини дають нам підстави стверджувати, що провідним компонентом професійного потенціалу педагога є компетентність. В нашому випадку це професійна компетентність вчителя технологій.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Здійснити аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми професійної компетентності сучасного вчителя технологій та визначити основи формування професійної педагогічної діяльності у фаховій підготовці вчителів технологій

Професійна педагогічна діяльність – це індивідуально-особистісна активність її учасників. Якщо деякі професійні стилі, методи і стратегії підходять одним учителям, то, вони, не обов'язкового відповідають потребам і філософії інших. Практично неможливо зустріти двох учителів з ідентичним педагогічним стилем, бо принципово не існує стійких форм і шаблонів, копіювання яких дозволило б подолати всі труднощі на шляху до професійної досконалості. Але сучасні британські дослідники докладають багато зусиль для створення єдиної несуперечливої моделі педагогічного професіоналізму. В їх працях зустрічаємо значну кількість різноманітних підходів до підготовки сучасного учителя-професіонала. Дослідники намагаються уніфікувати вимоги до особистості учителя, розглядають також стадії, через які проходить педагог на шляху до професійної ідентичності [6].

На перший погляд, педагогічна діяльність може здатися відносно простим заняттям. Учитель стоїть перед класом та пояснює певну інформацію. Але проведення уроку- це лише частина його роботи. Група британських дослідників (С.Кейпл, М.Лиск. Е. Тернер) порівнює урок з айсбергом, 70-80% якого сховано під водою і ми не можемо побачити це неозброєним оком [9]. Підводна частина айсберга це множина елементів професійної компетентності: оцінка попереднього педагогічного досвіду, підготовка до

уроку, планування послідовності подання навчального матеріалу з метою досягнення найбільшого прогресу у його засвоєнні, розробка методів контролю за перебігом уроку, робота над власним «я», знання предмету, професійна підготовка до якісного навчання і сприйняття учнями цінної інформації, судження, що ґрунтуються на саморефлексії.

Британські дослідники зауважують, що існує переконання про те, що глибокі знання предмету будуть автоматично сприяти ефективній передачі його учням - є хибним. Але той факт, що індивід є експертом в профільному предметі, не завжди свідчить про гарантії його успіху на ниві освіти. Ефективною, а отже високо професійною можна назвати лише таку педагогічну діяльність, яка обіймає три компоненти: знання предмету, педагогічні уміння і навички, а також позитивне само сприйняття, впевненість у власних педагогічних здібностях і прагнення до педагогічно і психологічно ціле відповідним міжособистісним взаємовідносинам.

Британські дослідники проблеми професійної ідентифікації, водночас із українськими колегами, виявляють і розробляють рідоманітні підходи до професіоналізму як соціально-педагогічного явища.

Наприклад, Д.Берлінер у своїй концепції професіоналізму [8] викоремлює п'ять шаблів професійного зростання і розвитку: новачок (Novice); просунутий новачок (Advanced Beginner); компетентний виконавець (Competent); професіонал (Professional); експерт (Expert).

«Новачок» характеризується негнучкою, раціональною поведінкою: він лише виконує ті приписи, які йому були надані та не виявляє практичних педагогічних навичок. Це стадія накопичення досвіду; період, коли реальна, «жива» практика виявляється більш важливою, ніж отримані теоретичні знання у вищому навчальному закладі. «Новачки» засвоюють такі перевірені практикою правила, як: «стимулювати за правильні відповіді»; «зачекати як мінімум три секунди після того, як було поставлене запитання, що вимагає кмітливості і загальної ерудиції учнів» і т.ін.

«Просунутий новачок» характеризується дієвими знаннями і розвиненими уміннями, розумінням того, коли необхідно неухильно дотримуватися правил, а коли можна проігнорувати або навіть порушити їх. Це стадія, коли досвід поєднується із знанням, коли з'являється бажання експериментувати і робити внесок у розвиток педагогічної науки. Але поведінка «просунутого новачка» ґрунтується на конкретній ситуації, часто спостерігається відсутність відповідальності за свої вчинки, виявляється нездатність самостійно приймати рішення.

«Компетентний виконавець» вже здатний самостійно приймати виважені рішення, розробляти плани, ставити перед собою мету і досягати її. Він може вносити корективи в програму навчання. Але, характерною рисою учителя, який досягнув цього щабля, є відсутність швидкої реакції, мобільності і гнучкості у прийнятті рішень і виконанні необхідних за умов конкретної педагогічної ситуації дій.

«Професіонал» характеризується розвиненою «інтуїцією». Для нього стають важливими подібності між фактами, які на перший погляд не можна спів ставити і порівняти. Професіонал має дар більш точно передбачати події і вмє прогнозувати подальший розвиток навчальної ситуації. Але у своїх вчинках професійний виконавець все ще виявляє обачливість.

«Експерт» характеризується раціональністю і органічною природністю своїх вчинків, знає, що, де і коли необхідно робити. Він чітко і своєчасно реагує на настрої учнів, залучає їх до процесу навчання якісно новим способом, ніж це роблять представники попередніх щаблів професійного зростання: невимушено, але в той же час цілеспрямовано і наполегливо, перетворюючи навчально-виховну діяльність у мобільну структуру, що відрізняється позитивністю засвоєння нової інформації і позитивними взаємовідносинами, що встановлюються в процесі комунікації.

Отже, експерт є найвищим етапом розвитку професійної майстерності британських педагогічних кадрів, тією заповітною метою, досягти якої і намагається сучасне покоління учителів не тільки у Великій Британії, але і в усьому цивілізованому світі.

Д. Берлінгер для обґрунтування переходу від учителя-новачка до учителя-експерта запропонував п'ятиступеневу модель розвитку учителя. Але лише три перші ступені (новачок, просунутий новачок, компетентний виконавець) віддзеркалюють явний прогрес учителя з чітко окресленими особливостями професійної поведінки і розвитку, індивідуальним способом мислення і світорозуміння, набутими учителями впродовж тривалого проміжку часу[8]. Припускаємо, що учитель-експерт- це статус, який має лише незначна кількість учителів, які виконують додаткові функції керівника і лідера. Натомість, англійський дослідник Д. Грем [11] вважає, що учителі-експерти не повинні зациклюватися на функціях керівника і лідера, який планує, організує і контролює навчальну діяльність своїх підлеглих, наражаючись на ризик стати «кіборгами», учителями-роботами (robo-teachers або robo-managers), які з технічною раціональністю розв'язують проблеми памолоді, без натхнення, внутрішньої краси, інтуїції, творчості, гумора. Важко не погодитися з позицією іншого британського

педагога І.Барлоу [7], який стверджує, що учитель, який має наміри стати професіоналом, майстром своєї справи, повинен однаково добре орієнтуватися в чотирьох сферах: в класі, школі, оточуючому його соціумі і власній професії. В кожній з яких йому доведеться вступати у комунікації з учнями, батьками, опікунами, працедавцями, колегами. Учитель-професіонал прагне досягнути вищих стандартів педагогічної досконалості, що обіймає почуття власної гідності, чесність, співчуття, повагу до інших, ентузіазм і відданість, комунікабельність, фізичну і моральну стійкість.

Трудове навчання (технологія) як навчальний предмет вибивається з ряду шкільних дисциплін, які містять основи базових наук. Такої науки як праця немає. Не можна навчити людину працювати «взагалі». Кожен вид праці конкретний і унікальний[5].

Завдання вчителя технологій полягає в тому, щоб показати, яке місце в нашому житті займає праця, переконати дітей, що тільки в праці, розумовій, фізичній, творчій, реалізується особистість, дати теоретичні знання і практичні навички, які потім стануть в нагоді в житті.

Причому вирішувати ці завдання слід працею конкретною і реальною, а не абстрактною і незрозумілою, робити речі і предмети, необхідні в побуті.

Викладач технології повинен володіти так званим інноваційним компонентом: педагогічною діагностикою, рефлексією навчання, проектуванням освітніх систем, конструюванням навчального процесу, що веде до формування у нього нового педагогічного і технологічного мислення.

Сократ порівнював учителя з дощової краплею. Дійсно, як дощ відкриває потенціал кожного зерна, так і завдання вчителя - виявити обдарованість кожного учня. Немає на світі нездатних дітей, є глухі і сліпі дорослі, які не вірять або бояться вірити, що їхня дитина - особистість.

Основне завдання вчителя технологій - допомогти учневі знайти себе, зробити перше і найважливіше відкриття - відкрити свій творчий хист, а може бути, і талант.

Однією з головних завдань вчителя технології в сучасних умовах є пошук оптимальних варіантів планування та організації практичних робіт з метою досягнення вагомого результату у формуванні компетентностей учнів з різних напрямків предмета «Технології». В результаті вивчення предмета «Технологія» учні повинні оволодіти досвідом трудової діяльності, інваріантним для всіх напрямків технологічної підготовки на рівні основної загальної освіти. Одним з важливих розділів вивчення

предмета «Технологія» є «Досвід виготовлення особистих або суспільно значущих об'єктів праці» [4].

Вибір об'єктів праці, це підбір матеріалів і засобів праці відповідно до цілей діяльності. Об'єкти праці повинні відповідати наступним вимогам:

- Відображати досліджуваний теоретичний матеріал.
- Розташовуватися по наростаючій складності.
- Забезпечувати чергування видів діяльності.
- Відповідати віковим особливостям учнів.
- Бути суспільно значущими.

Сучасні учні в більшості своїй вважають за краще ті види робіт, які дають швидкий результат. Зокрема, це особливо проявляється при самостійному виборі напрямку в творчому проектуванні, коли перевага віддається тим видам діяльності, які при малих витратах сил і часу дадуть видимий результат. Крім того, існує ще й проблема скорочення навчального часу на виконання роботи в різних техніках, що, так чи інакше, призводить до необхідності пошуку альтернативних варіантів для можливості формування практичних компетенцій у різних видах [1].

Не можна не відзначити і труднощі, з якими стикається сучасний учитель технології, пов'язані з виготовленням виробів на уроках технології в шкільних навчальних майстернях:

- вимоги до відбору виробів на заняттях технології розпливчасті. Вони не дозволяють чітко визначити перелік виробів, які потребують подальшого виготовлення на уроках;
- не завжди вдається поєднувати вимоги програми і вікові інтереси учнів;
- відсутність необхідних методичних рекомендацій для вчителя, які сприяють ефективному формуванню знань, навичок і умінь при виготовленні виробів;
- виготовлення виробів в шкільних навчальних майстернях утруднено відсутністю регулярного постачання шкіл матеріалами.

При плануванні і організації практичних робіт вчитель технологій повинен враховувати вимоги стандартів, інтереси учнів, і, безумовно, профіль власної підготовки, а також доступність матеріалів, обладнання та інструментів [4].

Професійна компетентність учителя технології для загальноосвітньої школи включає в якості компонентів наступні компетентності:

➤ **технологічну**, утворену компетенціями технологічного проектування, варіативного подання навчального матеріалу, проектування системи діагностичних процедур;

➤ **інформаційну** з відповідними компетенціями пошуку та раціонального використання інформації, здійснення дистанційної форми навчання на основі модульних і гіпертекстових технологій, в роботі з системами машинної графіки;

➤ **педагогічного проектування** включає компетенції проектування індивідуальної освітньої траєкторії учня, проектування змісту курсів за вибором і технології їх освоєння, використання стимулюючих можливостей дизайн-проектування;

➤ **профорієнтаційну**, утворену компетенціями відображення процесу і змісту майбутньої професійної діяльності в змісті навчальних курсів, здійснення професійно-педагогічної діагностики учнів, здійснення фасилітаційної функції педагогічної взаємодії, тьюторського супроводу процесу професійного самовизначення школярів.

Висновок з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі.

Аналіз науково-практичних досліджень, власний досвід роботи, співпраця з учителями трудового навчання і учителями технологій дозволили виявити професіоналізм та володіння фаховими компетентностями, впливають на розв'язання як загальних фундаментальних проблем розвитку професіоналізму, так і особливих, що відбивають специфіку розвитку саме професіоналізму учителя технологій. У сукупності вони ефективно впливають на розвиток гуманістичної позиції вчителя, удосконалення і впровадження в освітній процес інноваційних технологій, на особистісне і професійне самовдосконалення, на становлення позитивної професійної ідентифікації.

References

1. Dichkivs'ka I.M. Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi : Navch. posib. [Innovative pedagogical technologies: Teaching. Manual] - K. : Akademvidav, 2004. - 352 s. - (Al'ma-mater). - Bibliogr.: S. 331-333. (in Ukrainian)
2. Korotyaev B. I., Kurilo V. S. Osvitniy prostir: ochikuvannya ta vyklyky chasu y zhyttya: monohrafiya [Educational space: expectations and challenges of time and life:

monograph]. - Lugansk : Vid-vo DZ „LNU imeni Tarasa Shevchenko”, 2009. - 308 s. (in Ukrainian)

3. Meshko G. M. Vstup do pedahohichnoyi profesii [Introduction to the pedagogical profession].- Akademiavdav-2010-200s. (in Ukrainian)

4. Thorzhevs'kiy D. Vymohy do uroku trudovoho navchannya [Requirements to the lesson of labor training] / Radyans'ka shkola. – 1976. — №8. – S. 60-68. (in Ukrainian)

5. Thorzhevs'kiy D. Kniga ob opyte trudovogo obucheniya na Ukraine [A book about the experience of labor training in Ukraine] // Shkola I proizvodstvo. – 1970. — №9. – S. 77. (in Russian)

6. Ficula M.M. Pedahohika. Navch. posib [Pedagogy. Teaching Manual] – Kiiiv, 2000. – 544 s. (in Ukrainian)

7. Barlow P. Teacher Licensing: compulsory or voluntary? Paper to the 45 th International Conference on Education, UNESCO.- Geneva, 1996.

8. Berliner D. C. Teacher Expertise // Teaching and Learning in the Primary School / Ed. By A. Pollard, J.Bourne.- L., N., Y. In association with Open University, 1994.- 285 p.

9. Capel S., Leask M., Turner T. Learning to Teach in the Secondary School. A Companion to Shool Experience.- L., N., Y., 1995.

10. Goodson I.F.; Hargreaves A. Teacher's professional lives.- L.: Palmer, 1996.

11. Graham J. The National Curriculum for Teacher Training: playing politics or promoting professionalism? // British Journal of In-service Education.-1997.-V.23.-№2.- P. 173., c.173